

РИНОК СТРАХУВАННЯ НАЗЕМНОГО ТРАНСПОРТУ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ (2016-2018 РР.)

MARKET IN RURAL TRANSPORT: PROBLEMS AND PROSPECTS FOR DEVELOPMENT (2016-2018)

З огляду на вплив наявних проблем в економіці країни на стан функціонування страхового ринку виникають питання щодо структурування ринку автотранспортного страхування та його збалансованості. Дослідження структурування та виявлення основних тенденцій показників діяльності ринку автотранспортного страхування дає змогу визначити вектори перспективних змін. У статті досліджено сутність функціонування ринку автострахування; наведено результати оцінки стану страхування в Україні; встановлено актуальність та необхідність розвитку страхування авто в Україні; відображена структура українського страхового ринку; проаналізовано фактори, що здійснюють вплив на розвиток цього напрямку страхування. Висвітлено основні недоліки діяльності сучасних страховиків та визначено наслідки їхніх відносин зі страховальниками. Окреслено напрями для вдосконалення сучасної системи автострахування та узагальнено висновки про дійсний розвиток страхування в Україні, надано рекомендації для підвищення ефективності функціонування сфери страхування авто.

Ключові слова: автомобільне страхування; ринок автострахування; страхові премії; страхові виплати; цивільно-правова відповідальність власників наземних транспортних засобів.

Учитывая влияние имеющихся проблем в экономике страны на состояние функ-

ционирования страхового рынка, возникают вопросы по структурированию рынка автотранспортного страхования и его сбалансированности. Исследование структурирования и выявления основных тенденций показателей деятельности рынка автотранспортного страхования позволяет определить векторы перспективных изменений. В статье исследована сущность функционирования рынка автострахования; приведены результаты оценки состояния страхования в Украине; установлена актуальность и необходимость развития страхования авто в Украине; отражена структура украинского страхового рынка; проанализированы факторы, оказывающие влияние на развитие этого направления страхования. Освещены основные недостатки деятельности современных страховщиков и определены последствия их взаимоотношений со страхователями. Определены направления для совершенствования современной системы автострахования и обобщены выводы о действительном развитии страхования в Украине, даны рекомендации для повышения эффективности функционирования сферы страхования авто.

Ключевые слова: автомобильное страхование рынок автострахования; страховые премии; страховые выплаты; гражданско-правовая ответственность владельцев наземных транспортных средств.

УДК 368.2

Фролов С.М.

д.е.н., професор, завідувач кафедри державних, місцевих та корпоративних фінансів
Університет митної справи та фінансів
Стасюк А.В.
студентка
Університет митної справи та фінансів

The question of insurance of vehicles is very relevant in our time. Every year to him is devoted more and more attention, is intensified control and prevent the risks that may arise during the operation of the car. The development of motor insurance in Ukraine is very versatile in many scientific works. The study of the structuring and revealing of the main tendencies of indicators of the market of motor transport insurance allows to determine the vectors of perspective changes. The growth of the number of cars is a negative prerequisite for an increase in the number of traffic accidents. Therefore, the study of pressing problems and identifying the prospects of development becomes special relevance. The purpose of this article is to study the essence and economic necessity of motor transport insurance the means, its importance on the domestic insurance market, the elimination of common problems, and the ways of their application. The article investigates the essence of the functioning of the auto insurance market; the results of assessing the state of insurance in Ukraine are presented; the urgency and necessity of the development of car insurance in Ukraine was determined; the structure of the Ukrainian insurance market is reflected; the factors influencing the development of this area of insurance are analyzed. The analysis uses the data of the National Commission, which carries out state regulation in the field of financial services markets. The main shortcomings of the activities of motor insurers are highlighted and the consequences of their relationship with policyholders are determined. This analysis allowed formulating the necessary measures for the further activation of the motor insurance market taking into account the negative impact of reducing the demand of insurers for this type of service, reducing the level of solvency, slowing down the timing of insurance payments and imperfect settlement of relations insurers and insureds. The directions for improvement of the modern system of motor insurance are generalized and conclusions about the actual development of insurance in Ukraine are generalized, recommendations were given for improving the efficiency of the auto insurance sphere.

Key words: automobile insurance; auto insurance market; insurance premiums; insurance payments; civil liability of owners of land vehicles.

Постановка проблеми. Питання про страхування транспортних засобів є дуже актуальним у наш час. З кожним роком йому присвячується все більше і більше уваги, посилюється контроль та запобігання ризиків, які можуть виникнути у процесі експлуатації автомобіля. Реформування всієї системи економічних відносин, соціальні перетворення та трансформаційні зрушення, що сьогодні відбуваються в Україні, вимагають особливого ставлення до розв'язання проблем страхового захисту населення, страхового відшкодування в транспортній системі, які спонукають до пошуку дієвих методів.

Зважаючи на зростання автомобілізації, інтенсивності дорожнього руху, велику кількість аварій на автошляхах України, збільшення нещасних випадків і кількості потерпілих, підвищення матеріальної відповідальності громадян та юридичних осіб за наслідки своїх дій, нанесення втрат економіці, особливої ваги та актуальності набуває дослідження сучасних аспектів функціонування та подальшого розвитку автострахування як важливого чинника забезпечення гарантованого страхового захисту від негативної дії ризиків.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням теоретичних і практичних аспектів

розвитку страхового ринку та становлення транспортного страхування стали дослідження вітчизняних і зарубіжних учених: Н.Г. Адамчука, В.Г. Богаченко, І.Т. Балабанова, Ю.В. Бондаря, А.І. Гінзбурга, В.Б. Гомелля, О.М. Зальцова, А.А. Казакова, Ю.Ф. Кулаєва, Ж. Лемера, В.Н. Томіліна, А.А. Медведєва, А.С. Міллермана, Р.Т. Юлдашева, К.Е. Турбіної, О.В. Самохвалова, А.М. Соболева, В.І. Щелкунова, В.Г. Шахова.

Постановка завдання. Але наукових досліджень і публікацій у цій сфері залишається вкрай мало, вони фрагментарно висвітлюють наявні проблеми. Отже, актуалізується потреба у приділенні більшої уваги сучасному стану справ у транспортному страхуванні як одному з найбільш затребуваних сегментів страхування, та визначенні пріоритетних напрямів його подальшого розвитку в Україні. Метою дослідження є виявлення тенденцій розвитку автотранспортного страхування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Найбільш популярним видом транспортного страхування є страхування наземного транспорту. До складу цього виду страхування відносять автострахування.

Розрізняють такі види автотранспортного страхування [5]:

Каско – це страхування транспортного засобу від ризиків, які можуть виникнути у процесі експлуатації автомобіля.

1) ОСЦПВ – це форма державного захисту потерпілих під час ДТП – обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів [6].

«Зелена картка» – страховий сертифікат єдиної форми, що застосовується в країнах-членах міжнародної системи автомобільного страхування «Зелена картка», які зазначені і не викреслені у такому сертифікаті.

Склад, динаміка та структура чистих страхових премій на ринку автотранспортного страхування України у 2016-2018 рр. наведена у таблиці 1.

Чисті страхові премії з автострахування за досліджувані роки збільшилися на 3068 млн. грн. або 35,5% та на кінець 2018 р. становили 11721 млн. грн.

Найвагомішими у структурі премій з автострахування є страхування КАСКО (обсяг премій за досліджувані роки збільшився на 1453 млн. грн. або 35,5% та на кінець 2018 р. становив 47,3%, а частка у структурі залишалася стабільною на рівні 47,3%) та ОСЦПВ (обсяг страхових премій за досліджувані роки збільшився на 1342 млн. грн. або 37,5% та на кінець 2018 р. становив 4923 млн. грн., а частка у структурі збільшилася на 0,6% та у 2018 р. становила 42,0%). Обсяги страхових премій за страхуванням «Зелена картка» станом на кінець досліджуваних років становили 1255 млн. грн. та за 2016-2018 рр. збільшилися на 273 млн. грн. або 27,8%. Частка цього виду страхування у структурі чистих страхових премій з автострахування у 2018 р. становила 10,7%, що на 0,6% менше, ніж у 2016 р.

Розглянемо склад, динаміку та структуру чистих страхових виплат на ринку автотранспортного страхування України у 2016-2018 рр. у таблиці 2.

Обсяги чистих страхових виплат з автотранспортного страхування у 2018 р. становили 5624 млн. грн. та за 2016-2018 рр. збільшилися на 1916 млн. грн. або 51,7%. При цьому найвагомішою часткою у структурі виплат з автострахування є виплати за КАСКО – 54,2% у 2018 р. (обсяги чистих страхових виплат за КАСКО за 2016-2018 рр. збільшилися на 1090 млн. грн. або 55,6%).

Другою за вагомістю у структурі страхових виплат з автострахування є частка виплат за договорами ОСЦПВ – 39,3% у 2018 р. (обсяги виплат за цим видом страхування за досліджувані роки збільшилися на 747 млн. грн. та на кінець 2018 р. становили 2208 млн. грн.). Частка виплат за «Зеленою карткою» у 2018 р. становила 6,5%, а обсяги виплат зросли на 79 млн. грн. та на кінець 2018 р. становили 366 млн. грн.

Таблиця 1

Склад, динаміка та структура чистих страхових премій на ринку автотранспортного страхування України у 2016–2018 рр., млн. грн.

Найменування	2016	2017	2018	Абсолютне відхилення 2018 р. від		Темп приросту 2018 р. до,%	
				2016	2017	2016	2017
Чисті страхові премії з автотранспортного страхування, у т. ч.:	8653	9858	11721	3068	1863	35,5	18,9
КАСКО	4090	4752	5543	1453	791	35,5	16,6
у % до чистих страхових премій з автострахування	47,3	48,2	47,3	0,0	-0,9	-	-
ОСЦПВ	3581	4049	4923	1342	874	37,5	21,6
у % до чистих страхових премій з автострахування	41,4	41,1	42,0	0,6	0,9	-	-
«Зелена картка»	982	1057	1255	273	198	27,8	18,7
у % до чистих страхових премій	11,3	10,7	10,7	-0,6	0	-	-

Джерело: [3; 4; 7; 8; 9]

Таблиця 2

**Склад, динаміка та структура чистих страхових виплат
на ринку автотранспортного страхування України у 2016–2018 рр., млн. грн.**

Найменування	2016	2017	2018	Абсолютне відхилення 2018 р. від		Темп приросту 2018 р. до, %	
				2016	2017	2016	2017
Чисті страхові виплати з автотранспортного страхування, у т. ч.:	3708	4803	5624	1916	821	51,7	17,1
КАСКО	1960	2510	3050	1090	540	55,6	21,5
у % до чистих страхових виплат з автострахування	52,9	52,3	54,2	1,3	1,9	2,5	3,6
ОСЦПВ	1461	1957	2208	747	251	51,1	12,8
у % до чистих страхових виплат з автострахування	39,4	40,7	39,3	-0,1	-1,4	-0,3	-3,4
«Зелена картка»	287	336	366	79	30	27,5	8,9
у % до чистих страхових виплат	7,7	7,0	6,5	-1,2	-0,5	-15,6	-7,1

Джерело: [3; 4; 7; 8; 9]

Таким чином, проведений аналіз розвитку ринку автотранспортного страхування як найбільш вагомої складової частини ринку транспортного страхування в Україні показав, що протягом 2016-2018 рр. обсяги чистих страхових премій та виплат зростали.

Після проаналізованих вище даних можна виділити низку проблем, які стримують розвиток ринку автотранспортного страхування.

По-перше, тенденція до збільшення валових страхових премій свідчить про зростання кількості застрахованих автомобілів та збільшення вартості послуг досліджуваного виду страхування. Варто зазначити, що щорічно зростає кількість придбаних вживаних авто, оскільки це дешевше, ніж купувати новий автомобіль. Старі транспортні засоби частіше страхуються за мінімальним страховим полісом, оскільки у разі збитків, нанесених застрахованому автомобілю, страховик повинен буде оплатити заміну старих деталей новими, незважаючи на рівень зносу попередніх.

По-друге, тенденція щодо збільшення чистих страхових премій свідчить про збільшення рівня внутрішнього перестрахування, що означає створення додаткових гарантій для уникнення проблем із фінансовою стійкістю, проте при цьому ж відбувається зосередження ризиків на території однієї країни.

По-третє, збільшення валових страхових виплат пов'язане зі збільшенням кількості ДТП, внаслідок чого з'являється велика кількість потерпілих та жертв аварій, також це випадки викрадення авто, збитки через погіршення погодних умов, а саме частих злив, які мали місце у 2018 році, внаслідок чого велика кількість водіїв застрахованих автомобілів зверталася до страхових компаній через потрапляння води до двигуна. Це зростання страхових виплат можливе також через коливання курсу національної валюти у бік збільшення курсу іноземної валюти щодо національної, що напругу вплинуло на вартість запасних частин, що замінюються під час ремонту авто, матеріалів та, відповідно, вартості робіт [1].

По-четверте, стримуючим фактором для розвитку ринку автотранспортного страхування також є не досить активна позиція страхових компаній щодо впровадження у свою роботу новітніх розробок та інновацій у сфері обслуговування клієнтів. Останнім часом у розвинених країнах у сфері автострахування набуло поширення та продовжує розвиватися таке явище, як телематика, що являє собою інтегровані засоби телекомунікаційної та інформаційної обробки й передачі інформації, що значно спрощує та прискорює страхові процеси. За допомогою мобільних пристроїв, що встановлені в автомобілях, у режимі реального часу можуть записуватися дані про водія щодо його місцезнаходження, пройденого шляху, часу доби, швидкості руху та порушень правил дорожнього руху. Інновацією у сфері автострахування, що базується на використанні телематики, є Usagebased insurance (UBI) – програма, яка дає змогу надавати знижки водіям, відстежуючи їхній пробіг, аналізуючи безпечність руху, умови експлуатації автомобіля, а отже, й ймовірність реалізації ризиків, пов'язаних із транспортними засобами [2].

Характеризуючи перспективи ринку автотранспортного страхування, важливо вказати, що все більше людей вкладають кошти у власні транспортні засоби, і з кожним роком, зважаючи на збільшення автомобілів в Україні та покращення економічного середовища, очікується підвищення рівня довіри населення до страхових компаній загалом.

Для розвитку ринку транспортного страхування через його розширення та підвищення якості страхової послуги і довіри страхувальників до цих послуг необхідне поступове впровадження низки заходів, що пов'язані з такими напрямками, як:

- підвищення потужності страхових компаній шляхом збільшення розмірів власного капіталу, покращення організації роботи та надання якісних страхових послуг;
- реалізація функції державного контролю над здійсненням страхової діяльності, зокрема

в питаннях дотримання вимог чинного законодавства щодо платоспроможності, достатності страхових резервів, диверсифікації страхового портфеля;

- запровадження програм інформування населення через засоби масової інформації про стан і перспективи страхового ринку;

- впровадження інноваційних розробок у сфері надання страхових послуг (укладання договорів страхування через інтернет);

- відновлення довіри українського народу до страховиків, що передбачає своєчасну та в повному обсязі виплату страхових відшкодувань;

- створення служби боротьби з шахрайством;

- розширення міжнародного співробітництва у сфері обміну інформацією про діяльність страхових компаній, які надають послуги цього виду.

Висновки з проведеного дослідження. Проведений аналіз сучасного стану ринку транспортного страхування в Україні показав, що за 2016-2018 рр. показники чистих страхових премій та чистих страхових виплат зростають. Більшість платежів становлять премії (як і виплати) за добровільними видами страхування. Найвагомішою структурною часткою у структурі страхових премій та виплат є платежі зі страхування наземного транспорту. Найбільш ризикованими серед розглянутих видів транспортного страхування є страхування наземного транспорту та змішане страхування.

Проведений аналіз розвитку ринку автотранспортного страхування як найбільш вагомої складової частини ринку транспортного страхування в Україні показав, що протягом 2016-2018 рр. обсяги чистих страхових премій та виплат зростали. Виділено основні проблеми, які стримують розвиток ринку автострахування, а саме: зростання кількості придбаних вживаних авто, які у разі потрапляння в ДТП будуть потребувати більших виплат з боку страхової компанії; зосередження ризиків на території однієї країни внаслідок збільшення рівня внутрішнього перестрахування; коливання курсу іноземної валюти, що впливало на збільшення вартості запасних частин, які замінюються під час ремонту авто, матеріалів та, відповідно, вартості робіт; не досить активна позиція страхових компаній щодо впровадження у свою роботу новітніх розробок та інновацій у сфері обслуговування клієнтів.

Отже, щоб покращити стан цього ринку в Україні, необхідно повноцінно вводити зарубіжний досвід надання цієї послуги, надавати повну та своєчасну інформацію про стан та перспективи автострахування, привертаючи увагу потенційних страхувальників та покращуючи внаслідок цих заходів фінансовий стан країни загалом.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Золотарьова О.В. Транспортне страхування: реалії та пріоритети розвитку в Україні. *Економіка і суспільство*. 2018. № 18. С. 763-775.

2. Марценюк-Рознарьова О.В., Марчук Ю.Ю. Розвиток ринку автострахування в Україні: проблеми та перспективи. *Ефективна економіка*. 2018. № 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua> (дата звернення: 13.05.2019).

3. Моторне страхове бюро України: офіційний сайт. URL: <http://www.mtsbu.ua/ua> (дата звернення: 12.05.2019).

4. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг: офіційний сайт. URL: www.nfp.gov.ua (дата звернення: 12.05.2019).

5. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 року № 85/86-ВР, зі змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр> (дата звернення: 14.05.2019).

6. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів: Закон України від 01.07. 2004 року №1961-IV, зі змінами та доповненнями. URL: (дата звернення: 14.05.2019).

7. Підсумки діяльності страхових компаній за 2016 рік. URL: nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/SK/sk_2016.pdf. (дата звернення: 14.05.2019).

8. Підсумки діяльності страхових компаній за 2017 рік. URL: nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/SK/sk_2017.pdf. (дата звернення: 14.05.2019).

9. Підсумки діяльності страхових компаній за 2018 рік. URL: nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/SK/sk_2018.pdf. (дата звернення: 14.05.2019).

REFERENCES:

1. Zolotarjova O.V. (2018) Transportne strakhuvannja: realiji ta priorityty rozvytku v Ukrajinі [Transport insurance: realities and development priorities in Ukraine]. *Ekonomika i suspiljstvo*, no 18, pp. 763-775.

2. Marcenjuk-Roznarjova O.V., Marchuk Ju.Ju. (2018) Rozvytok rynku avtostrakhuvannja v Ukrajinі: problemy ta perspektyvy [The development of the motor insurance market in Ukraine: problems and prospects]. *Efektivna ekonomika*, no. 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua> (accessed 13 May 2019).

3. Motorne strakhove bjuro Ukrajinjy: oficijnyj sajт. URL: <http://www.mtsbu.ua/ua> (accessed 12 May 2019).

4. Nacionaljna komisija, shho zdijsnjuje derzhavne rehuljuvannja u sferi rynkiv finansovykh poslugh: oficijnyj sajт. URL: www.nfp.gov.ua (accessed 12 May 2019).

5. Pro strakhuvannja: Zakon Ukrajinjy vid 07.03.1996 roku #85/86-VR, zi zminamy ta dopovnennjamj. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр> (accessed 14 May 2019).

6. Pro obov'язkove strakhuvannja cyviljno-pravovoi vidpovidalnosti vlasnykh nazemnykh transportnykh zasobiv: Zakon Ukrajinjy vid 01.07. 2004 roku #1961-IV, zi zminamy ta dopovnennjamj. URL: (accessed 14 May 2019).

7. Pidsumky dijalnosti strakhovykh kompanij za 2016 rik. URL: nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/SK/sk_2016.pdf. (accessed 14 May 2019).

8. Pidsumky dijalnosti strakhovykh kompanij za 2017 rik.. URL: nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/SK/sk_2017.pdf. (accessed 14 May 2019).

9. Pidsumky dijalnosti strakhovykh kompanij za 2018 rik.. URL: nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/SK/sk_2018.pdf. (accessed 14 May 2019).

Frolov Sergiy

Doctor of Economic Sciences, Professor,
Head of the Department of State and Local and Corporate Finance
University of Customs and Finance

Stasyuk Anna

Student
University of Customs and Finance

MARKET IN RURAL TRANSPORT: PROBLEMS AND PROSPECTS FOR DEVELOPMENT (2016-2018)

The purpose of the article. The development of motor insurance in Ukraine is very versatile in many scientific works. The study of the structuring and revealing of the main tendencies of indicators of the market of motor transport insurance allows to determine the vectors of perspective changes. The growth of the number of cars is a negative prerequisite for an increase in the number of traffic accidents. The purpose of this article is to study the essence and economic necessity of motor transport insurance the means, its importance on the domestic insurance market, the elimination of common problems, and the ways of their application.

Methodology. The article investigates the essence of the functioning of the auto insurance market; the results of assessing the state of insurance in Ukraine are presented; the urgency and necessity of the development of car insurance in Ukraine was determined; the structure of the Ukrainian insurance market is reflected; the factors influencing the development of this area of insurance are analyzed.

Results. After the analysis, one can highlight a number of problems that hamper the development of the motor insurance market. First, the tendency to increase weight insurance premiums indicates the safety of cars and increase the cost of services of experimental type of insurance. Secondly, the tendency to increase the number of insurance premiums shows an increase in the level of internal redistribution, which means creating additional guarantees to avoid problems with financial stability, but to this coincidence of risks in the country. Thirdly, to improve the weight insurance payments containing the comparable figures of the accident, taking into account the fact that the large number of victims and victims of accidents, as well as the occurrence of cars, losses due to the weather conditions, the year, the implementation of which a large number of drivers of insured cars turned to insurance companies because of water ingress into the engine. Fourth, the deterrent factor for the development of the motor insurance market is also insufficiently active position of insurance companies to introduce in your work the latest developments and customer service innovation.

Practical implications. In order to improve the state of the insurance market in Ukraine, it is necessary to fully introduce the foreign experience of providing this service, to provide full and timely information on the state and prospects of auto insurance, attracting attention of potential insurers and improving, as a result of these measures, the financial state of the country as a whole.

Value/originality. In our work, we investigated the essence of the functioning of the auto insurance market; They gave the results of assessing the state of insurance in Ukraine; established the urgency and necessity of development of auto insurance in Ukraine; analyzed the factors that have an impact on the development of this area of insurance. The main shortcomings of the activities of modern insurers were highlighted and the consequences of their relationship with policyholders were determined. Directions for improving the modern system of motor insurance are outlined and conclusions are drawn up on the actual development of insurance in Ukraine, recommendations were given for improving the efficiency of the auto insurance sphere.